

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра конституційного права та теоретико-правових дисциплін

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ І САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА» (МОДУЛЬ 3-4)
для здобувачів спеціальності 081 «Право» першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти

Біла Церква

2025

УДК 340.12(07)

Затверджено

Науково-методичною комісією Білоцерківського НАУ

Протокол № 6 від 15 квітня 2025 р.

Укладач: **Терещук М.М.**, кандидат юрид. наук, старший викладач кафедри конституційного права та теоретико-правових дисциплін

Терещук М.М. Методичні вказівки для практичних занять і самостійного вивчення навчальної дисципліни «Теорія держави і права» (Модуль 3-4) для здобувачів спеціальності 081 «Право» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти / уклад. М.М. Терещук. Біла Церква : БНАУ, 2025. 55 с.

Публікація містить рекомендації здобувачам вищої освіти до вивчення навчальної дисципліни «Теорія держави і права», її зміст та структуру, а також критерії оцінювання результатів навчання, визначених освітньою програмою та стандартом вищої освіти.

Рецензент Сімакова С.І., канд. юрид. наук, доцент кафедри публічно-правових дисциплін Білоцерківського НАУ

Методичні вказівки розглянуто на засіданні кафедри конституційного права та теоретико-правових дисциплін,
протокол №7 від 26 лютого 2025 р.

Схвалено методичною радою соціально-гуманітарного факультету,
протокол №5 від 18 березня 2025 р.

© М.М. Терещук
БНАУ, 2025 р.

ЗМІСТ

№ п/п	Назва	Стор.
1	Пояснювальна записка	4
2	Результати навчання з дисципліни	5
3	Контент змістовних модулів	7
4	Аудиторна робота	7
5	Самостійна робота	12
6	Орієнтовний перелік питань до іспиту	45
7	Критерії оцінювання результатів навчання здобувача	47
8	Рекомендована література	50

ПЕРЕДМОВА

Метою вивчення навчальної дисципліни «Теорія держави і права» є засвоєння здобувачами вищої освіти соціально-гуманітарного факультету першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньої програми 081 «Право» базисних теоретичних положень про державу й право, закономірностей їхнього виникнення й функціонування; з'ясування основних понять, категорій й інститутів, що характеризують організацію й життєдіяльність сучасної держави й права, які використовуються в сучасному праві; уміння застосовувати методологію теорії держави й права до аналізу сучасних державно-правових процесів й явищ, у юридичній практиці; формування наукового світогляду, правосвідомості про роль і місце держави й права в регулюванні суспільних відносин.

Завдання викладання навчальної дисципліни полягає у відображенні основних положень права, підвищення рівня правової свідомості і правової культури здобувачів вищої освіти, вироблення вмінь і навичок та подальшому використанні законодавства в практичній роботі за обраною спеціальністю.

Самостійна робота здобувача є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять. Зміст самостійної роботи здобувача з дисципліни визначається робочою програмою навчальної дисципліни, даними методичними матеріалами, завданнями та вказівками викладача.

Самостійну роботу над засвоєнням навчального матеріалу з конкретної навчальної дисципліни здобувачі можуть виконувати у бібліотеці, комп'ютерних класах, а також в домашніх умовах. Самостійну роботу здобувачів організовує викладач через систему домашніх завдань, виконання яких має оцінювати викладач.

Методичні вказівки складаються зі вступу, де здобувачі ознайомлюються з основними відомостями про навчальну дисципліну, тем есе, тем для презентацій, письмових завдань, вирішення яких має на меті формування компетентностей

здобувачів щодо своєї спеціальності.

Навчальна дисципліна «Теорія держави і права» є теоретичною і забезпечує засвоєння основних понять і категорій права та державознавства, слугує формуванню знань у здобувачів освіти з основ законодавства.

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ

Компетентності відповідно до освітньо-професійної програми
<i>Загальні компетентності</i>
ЗК 1 Здатність до абстрактного, логічного та критичного мислення, аналізу і синтезу.
ЗК 3 Знання і розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
ЗК 7 Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.
ЗК 8. Здатність бути критичним та самокритичним.
<i>Спеціальні компетентності</i>
СК 1. Здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві.
СК 2. Знання і розуміння ретроспективи формування правових та державних інститутів.
СК 3. Повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи.
СК 5 Здатність застосовувати знання засад і змісту інститутів міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.
СК 13 Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності.

Результат навчання відповідно до освітньо-професійної програми
РН 2. Знати та розуміти міжнародні стандарти прав людини, положення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також

практику Європейського суду з прав людини.
РН 3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.
РН 18. Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.
РН 19. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.
РН 20. Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки.

КОНТЕНТ ЗМІСТОВНИХ МОДУЛІВ

<i>Змістовий модуль 3</i> Правова система. Норми права
Тема 12. Загальне вчення про право
Тема 13. Правова система і система права. Система законодавства і систематизація законодавства
Тема 14. Норми права у системі соціальних норм
Тема 15. Правотворчість
Тема 16. Правовий акт. Нормативно-правовий акт
<i>Змістовий модуль 4.</i> Правореалізація. Юридичні процеси.
Тема 17. Правовідносини. Юридичні факти
Тема 18. Правовий статус особи, народу, держави
Тема 19. Реалізація норм права. Правозастосування
Тема 20. Тлумачення норм права
Тема 21. Правова і правомірна поведінка. Правопорушення. Юридична відповідальність
Тема 22. Законність. Правопорядок
Тема 23. Правосвідомість. Правова культура
Тема 24. Правове регулювання і його механізм
Тема 25. Правові системи світу

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3

«ПРАВОВА СИСТЕМА. НОРМИ ПРАВА»

Тема 12

Загальне вчення про право

Семінарське заняття

1. Теорії походження права
2. Соціальні норми первіснообщинного ладу, їх види і функції
3. Нормативний підхід до розуміння права
4. Соціологічний підхід до розуміння права
5. Ознаки права
6. Функції права і його соціальна цінність

Ключові слова: право, закони, правила, соціальні норми, система, теорія, справедливість.

Тема 13

Правова система і система права. Система законодавства і систематизація законодавства

Семінарське заняття

1. Поняття і види систематизації нормативних актів.
2. Система права і система законодавства. Поняття системи права і її галузеве ділення.
3. Правова система України.

Ключові слова: правова система, законодавство, кодифікація, структура, система права, класифікація, джерела права.

Тема 14

Норми права у системі соціальних норм

Семінарське заняття

1. Співвідношення норми права і моралі.
2. Поняття й ознаки правової норми.
3. Структура правових норм.
4. Види правових норм.

Ключові слова: правові норми, соціальні норми, етика, звичаї, мораль, суспільство, регулювання.

Тема 15 **Правотворчість**

Семінарське заняття

1. Правотворчість: поняття, види.
2. Стадії правотворчого процесу.
3. Поняття джерел права.

Ключові слова: законотворчість, процес, парламент, ініціатива, прийняття, законопроект, регламентація.

Тема 16 **Правовий акт. Нормативно-правовий акт.**

Семінарське заняття

1. Поняття правового акта.
2. Види правових актів.
3. Нормативно-правові акти: поняття та ознаки
4. Класифікація нормативно-правових актів:

Ключові слова: закон, постанови, указ, розпорядження, регулювання, юридична сила, документ.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4

«ПРАВОРЕАЛІЗАЦІЯ. ЮРИДИЧНІ ПРОЦЕСИ»

Тема 17 Правовідносини. Юридичні факти

Семінарське заняття

1. Поняття, ознаки, склад правовідносин.
2. Суб'єкти правовідносин.
3. Юридичний зміст правовідносин.
4. Об'єкти правовідносин.
5. Юридичні факти.

Ключові слова: правовідносини, суб'єкти, об'єкти, права, обов'язки, юридичні факти, правосуб'єктність.

Тема 18 Правовий статус особи, народу, держави

Семінарське заняття

1. Правовий статус особи
2. Правовий статус народу
3. Правовий статус держави
4. Взаємозв'язок правового статусу особи, народу та держави

Ключові слова: права, обов'язки, суверенітет, особа, народ, держава, міжнародне право.

Тема 19 Реалізація норм права. Правозастосування

Семінарське заняття

1. Поняття реалізації норм права, її форми і види.
2. Правозастосування як особливий вид реалізації норм права.
3. Акти застосування норм права.
4. Дія нормативних актів.

Ключові слова: застосування, реалізація, процес, виконання, регулювання, правомірність, юрисдикція.

Тема 20 **Тлумачення норм права**

Семінарське заняття

1. Поняття тлумачення норм права
2. Способи тлумачення норм прав
3. Офіційне і неофіційне тлумачення норм права
4. Правотлумачні (інтерпретаційні) акти, їх види
5. Тлумачення норм права за обсягом їх правового змісту

Ключові слова: інтерпретація, роз'яснення, суд, правозастосування, контекст, методи, значення.

Тема 21 **Правова і правомірна поведінка. Правопорушення. Юридична відповідальність**

Семінарське заняття

1. Поняття і види правопорушень, його ознаки.
2. Юридична відповідальність та її види.
3. Юридичний процес: поняття, етапи, види.

Ключові слова: поведінка, правопорушення, відповідальність, санкції, правомірність, покарання, законність.

Тема 22
Законність. Правопорядок

Семінарське заняття

1. Поняття законності і її значення.
2. Основні принципи і гарантії законності.
3. Правопорядок і суспільний порядок.
4. Основні шляхи посилення законності і правопорядку в Україні.

Ключові слова: закон, порядок, правосуддя, дотримання, контроль, справедливість, суспільство.

Тема 23
Правосвідомість. Правова культура

Семінарське заняття

1. Правова культура, її види і функції.
2. Поняття, структура, види правосвідомості. Функції правосвідомості.
3. Правове виховання: поняття, способи, методи, ефективність.

Ключові слова: свідомість, культура, знання, цінності, освіта, суспільство, виховання.

Тема 24
Правове регулювання і його механізм

Семінарське заняття

1. Поняття правового регулювання
2. Способи, методи та типи правового регулювання. Правовий режим
3. Види правового регулювання
4. Механізм правового регулювання

Ключові слова: регулювання, механізм, норми, контроль, впровадження, правові акти, законодавство.

Тема 25
Правові системи світу

Семінарське заняття

1. Поняття правової системи.
2. Романо-германська правова система.
3. Англо-саксонська правова система.
4. Мусульманська правова система.
5. Соціалістична правова родина.

Ключові слова: системи, правові, міжнародне право, країни, порівняння, культура, розвиток.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Зміст самостійної роботи здобувачів над темами в межах навчальної дисципліни «Теорія держави і права» визначається її робочою програмою, методичними матеріалами, тематикою для написання індивідуально-дослідницьких завдань. Забезпечується самостійна робота списком визначеної літератури для обов'язкового та додаткового опрацювання, системою навчально-методичних засобів. Методичні вказівки передбачають можливість самоконтролю з боку здобувача вищої освіти.

Окрім читання лекцій викладачем передбачається вивчення основної та додаткової літератури з курсу, яка пропонується здобувачам для забезпечення самостійної роботи. Самостійна робота здобувачів вищої освіти є важливою складовою частиною навчальної роботи і призначена для досягнення наступних цілей: закріплення і поглиблення отриманих знань, умінь і навичок; підготовка до практичних занять, складання модулів та заліку; формування культури розумової праці і самостійності в пошуку нових знань. Слід наголосити, що самостійна робота здобувачів вищої освіти приносить результати лише тоді, коли вона є цілеспрямованою, систематичною і планомірною. Формами

самостійної роботи здобувачів вищої освіти є вивчення наукової літератури – підручників, навчальних посібників, монографій, періодичних наукових видань в області права, рекомендованих викладачем.

Засвоєння під час здійснення самостійної роботи важливих і складних питань зі змісту навчальної дисципліни перевіряється у формі загальної дискусії та обговорень в аудиторії, зокрема під час проведення семінарських занять.

У процесі самостійної роботи здобувачі повторюють й закріплюють матеріал аудиторних занять.

Практична робота з підготовки до семінарських занять здійснюється за відповідним планом для кожної теми, що містить перелік програмних питань, які виносяться на обговорення на семінарське заняття.

З навчальної дисципліни «Теорія держави і права» здобувачі виконують такі види самостійної роботи:

1. Ознайомлення з рекомендованими джерелами і літературою до теми з підготовкою опорного конспекту питань для обговорення на семінарському занятті (Здобувачі мають ґрунтовно опрацювати всі рекомендовані джерела і літературу до теми, письмово скласти опорний конспект питань згідно методичних вказівок для обговорення на семінарському занятті).

2. Складання термінологічного словника до теми і підготовка до понятійного диктанту (термінологічний словник оформлюється рукописно чи у друкованому вигляді).

3. Розроблення структурно-логічних схем за темами (Структурно-логічні схеми за темами згідно методичних вказівок оформлюються рукописно чи у друкованому вигляді).

4. Виконання тестових завдань.

5. Вирішення ситуаційних завдань (Відповіді на питання ситуаційного завдання оформлюються рукописно чи у друкованому вигляді з посиланням на відповідні нормативно-правові акти).

6. Написання есе (Твору невеликого обсягу та вільної композиції, який виражає індивідуальні враження та міркування з конкретного питання, не

претендує на визначальне чи вичерпне трактування предмета. Як правило, есе пропонує новий, суб'єктивний погляд на проблему, може мати філософський, науково-популярний характер. Здобувачу також надається можливість виконати презентацію відповідної теми).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3

«ПРАВОВА СИСТЕМА. НОРМИ ПРАВА»

Тема 12

Загальне вчення про право

Питання для самостійного опрацювання:

1. Історична школа права.
2. Концепція позитивізму у праві.
3. Психологічна теорія походження права та інші.
4. Об'єктивна необхідність права і його взаємозв'язок з державою, політикою, економікою.

Вирішити завдання:

Завдання 1

Поясніть, що таке походження права. Розкрийте основні теорії походження права та їхнє значення для сучасного праворозуміння.

Завдання 2

Охарактеризуйте основні теорії праворозуміння. Як вони впливають на розвиток сучасних правових систем та формування правової культури в різних країнах?

Завдання 3

Розгляньте історичний розвиток правових теорій. Як змінювалися підходи до розуміння права від стародавніх часів до сучасності?

Завдання 4

Які методи дослідження використовуються для вивчення походження права? Проаналізуйте їх ефективність та обмеження при дослідженні правових систем.

Завдання 5

Поясніть значення праворозуміння для розвитку інших галузей юридичної науки. Як воно впливає на правотворчість та правозастосування в сучасних умовах?

Література:

1. Бобровник С.В. Загальна теорія права: академічний курс. К.: Юрінком Інтер, 2021. 576 с.
2. Кельман М. С. Загальна теорія права : підручник. Херсон: ОЛДІ-плюс, 2020. 742 с.
3. Коваль В. Л. Теорія держави і права: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 350 с.
4. Крижановський А. Ф., Крестовська Н. М., Матвєєва Л. Г., Скуріхін С. М., Іванчук В. Є. Загальна теорія права та держави: навчально-методичний посібник. Київ: СУЕМ, 2022. 240 с.
5. Скакун О. Теорія права і держави: підручник. 5-те вид. Київ: Атіка, 2020. 450 с.
6. Сухонос В.В. Теорія держави і права : підручник. К.: Університетська книга, 2023. 544 с.

Тема 13

Правова система і система права. Система законодавства і систематизація законодавства

Питання для самостійного опрацювання:

1. Загальна характеристика галузей права: конституційного, адміністративного, цивільного, господарського, земельного, фінансового, екологічного, житлового, сімейного, аграрного,

соціального захисту, кримінально-процесуального, цивільно-процесуального, господарсько-процесуального.

Вирішити завдання:

Завдання 1

Поясніть, що таке правова система та система права. Яка між ними різниця і як ці поняття взаємодіють у правовій реальності?

Завдання 2

Охарактеризуйте систему законодавства України. Як вона формується і чому важливо для правової системи мати чітку структуру законодавчих актів?

Завдання 3

Розгляньте основні способи систематизації законодавства. Які методи використовуються для забезпечення системності в правових актах?

Завдання 4

Які типи нормативно-правових актів існують у системі законодавства? Проаналізуйте їх роль у правовому регулюванні суспільних відносин.

Завдання 5

Поясніть, чому важливою є систематизація законодавства для ефективного правозастосування. Як вона впливає на правову визначеність та стабільність?

Література:

1. Гетьман В. Ф. Теорія держави і права: підручник. 4-те вид. Львів: Літера ЛТД, 2017. 380 с.
2. Каткова Т.Г. Теорія держави і права : навчальний посібник у визначеннях і таблицях. К.: Право, 2020. 96 с.
3. Коваль В. Л. Теорія держави і права: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 350 с.
4. Крижановський А. Ф., Крестовська Н. М., Матвєєва Л. Г., Скуріхін С. М., Іванчук В. Є. Загальна теорія права та держави: навчально-методичний посібник. Київ: СУЕМ, 2022. 240 с.

5. Скакун О. Теорія права і держави: підручник. 5-те вид. Київ: Атіка, 2020. 450 с.
6. Сухонос В.В. Теорія держави і права : підручник. К.: Університетська книга, 2023. 544 с.
7. Терещук М.М. Методологія дослідження інституту юридичної відповідальності в публічному праві. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2017. №2. С. 130-141.

Тема 14 **Норми права у системі соціальних норм**

Питання для самостійного опрацювання:

1. Політичні норми.
2. Норми громадських об'єднань (корпоративні норми).
3. Технічні та естетичні норми.
4. Релігійні норми.
5. Соціальні норми як загальні правила поведінки людей у суспільстві, що зумовлені об'єктивними закономірностями і забезпечені різноманітними засобами соціального впливу.

Вирішити завдання:

Завдання 1

Поясніть, що таке норма права. Як вона співвідноситься з іншими соціальними нормами, такими як мораль, звичаї та релігійні правила?

Завдання 2

Охарактеризуйте основні види соціальних норм. Як вони впливають на формування правових норм і яких основних відмінностей між ними слід враховувати?

Завдання 3

Розгляньте роль норм права в організації соціальних відносин. Які функції виконує норма права у порівнянні з іншими соціальними нормами, такими як мораль?

Завдання 4

Як ви розумієте поняття правового регулювання у контексті соціальних норм? Чи можна вважати право найбільш ефективним інструментом соціального контролю?

Завдання 5

Поясніть, яким чином норма права взаємодіє з іншими видами соціальних норм в процесі їх реалізації. Чи завжди ці норми узгоджуються між собою, чи можуть виникати конфлікти?

Література:

1. Бобровник С.В. Загальна теорія права: академічний курс. К.: Юрінком Інтер, 2021. 576 с.
2. Гетьман В. Ф. Теорія держави і права: підручник. 4-те вид. Львів: Літера ЛТД, 2017. 380 с.
3. Каткова Т.Г. Теорія держави і права : навчальний посібник у визначеннях і таблицях. К.: Право, 2020. 96 с.
4. Коваль В. Л. Теорія держави і права: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 350 с.
5. Кудрявцев В. Л. Теорія держави і права: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2005. 375 с.
6. Лісовський П.М., Лісовська Ю.П. Теорія права: стан і перспективи. К.: Університет «Україна», 2022. 208 с.

Тема 15 **Правотворчість**

Питання для самостійного опрацювання:

1. Конституція — основний закон громадянського суспільства і держави.
2. Види законів.

Вирішити завдання:

Завдання 1

Поясніть, що таке правотворчість. Які основні етапи правотворчого процесу можна виділити?

Завдання 2

Охарактеризуйте основні форми правотворчості в Україні. Як вони відрізняються за своєю природою та функціями?

Завдання 3

Які органи державної влади мають право на правотворчість? Як їх повноваження взаємодіють між собою в процесі створення правових норм?

Завдання 4

Розгляньте основні принципи правотворчості. Як ці принципи сприяють забезпеченню законності та правопорядку в країні?

Завдання 5

Поясніть, чому важливою є правотворчість для розвитку правової системи. Як вона впливає на стабільність та адаптивність законодавства до змін у суспільстві?

Література:

1. Кельман М. С. Загальна теорія права : підручник. Херсон: ОЛДІ-плюс, 2020. 742 с.
2. Крижановський А. Ф., Крестовська Н. М., Матвєєва Л. Г., Скуріхін С. М., Іванчук В. Є. Загальна теорія права та держави: навчально-методичний посібник. Київ: СУЕМ, 2022. 240 с.
3. Марчук В. М., Петришин О. В. Теорія держави і права: підручник. Київ: КНЕУ, 2019. 300 с.

4. Петришин О. В., Матвеева Л. Г., Іванчук В. Є. Теорія права і держави: підручник. Київ: Атіка, 2023. 420 с.
5. Скакун О. Теорія права і держави: підручник. 5-те вид. Київ: Атіка, 2020. 450 с.
6. Сухонос В.В. Теорія держави і права : підручник. К.: Університетська книга, 2023. 544 с.

Тема 16

Правовий акт. Нормативно-правовий акт.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Відмінність нормативно-правових актів від індивідуальних актів (актів застосування).
2. Дія нормативно-правових актів у часі, просторі й за колом осіб.
3. Чинність нормативно-правових актів.
4. Пряма, зворотна, переживаюча дія нормативно-правових актів.

Вирішити завдання:

Завдання 1

Поясніть, що таке правовий акт. Як він відрізняється від нормативно-правового акту?

Завдання 2

Охарактеризуйте основні види правових актів. Які з них мають нормативний характер, а які — індивідуальний?

Завдання 3

Розгляньте структуру нормативно-правового акту. Які основні елементи включаються до його змісту?

Завдання 4

Яка роль нормативно-правових актів у правовому регулюванні? Чи можуть вони бути змінені або скасовані, і яким чином це відбувається?

Завдання 5

Поясніть, чому важливою є ієрархія нормативно-правових актів. Як вона забезпечує правильне застосування права в державі?

Література:

1. Гетьман В. Ф. Теорія держави і права: підручник. 4-те вид. Львів: Літера ЛТД, 2017. 380 с.
2. Кельман М. С. Загальна теорія права : підручник. Херсон: ОЛДІ-плюс, 2020. 742 с.
3. Коваль В. Л. Теорія держави і права: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 350 с.
4. Кудрявцев В. Л. Теорія держави і права: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2005. 375 с.
5. Марчук В. М., Петришин О. В. Теорія держави і права: підручник. Київ: КНЕУ, 2019. 300 с.
6. Рабінович П.М. Основи теорії та філософії права: навч. посібник. Львів: Видавництво ЛОБФ «Медицина і право», 2021. 256 с.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4

«ПРАВОРЕАЛІЗАЦІЯ. ЮРИДИЧНІ ПРОЦЕСИ»

Тема 17

Правовідносини. Юридичні факти

Питання для самостійного опрацювання:

1. Правоздатність і дієздатність суб'єктів правовідносин.
2. Правовідносини як форма існування й реалізації прав і обов'язків.
3. Індивідуальний характер правовідносин.
4. Забезпеченість правовідносин захистом державного примусу

Вирішити завдання:

Завдання 1

Поясніть, що таке правовідносини. Які основні ознаки характеризують правовідносини в правовій системі?

Завдання 2

Охарактеризуйте структуру правовідносин. Які елементи входять до складу правовідносин?

Завдання 3

Що таке юридичний факт? Як він впливає на виникнення, зміну або припинення правовідносин?

Завдання 4

Перерахуйте основні види юридичних фактів. Як вони класифікуються за критерієм впливу на правовідносини?

Завдання 5

Як правовідносини взаємодіють з іншими соціальними відносинами? Яка роль юридичних фактів у правовій регуляції цих відносин?

Література:

1. Каткова Т.Г. Теорія держави і права : навчальний посібник у визначеннях і таблицях. К.: Право, 2020. 96 с.
2. Кельман М. С. Загальна теорія права : підручник. Херсон: ОЛДІ-плюс, 2020. 742 с.
3. Лісовський П.М., Лісовська Ю.П. Теорія права: стан і перспективи. К.: Університет «Україна», 2022. 208 с.
4. Петришин О. В., Матвєєва Л. Г., Іванчук В. Є. Теорія права і держави: підручник. Київ: Атіка, 2023. 420 с.
5. Скакун О. Теорія права і держави: підручник. 5-те вид. Київ: Атіка, 2020. 450 с.
6. Сухонос В.В. Теорія держави і права : підручник. К.: Університетська книга, 2023. 544 с.

7. Терещук М.М. Різновиди монархічної форми правління: порівняльна характеристика. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*: зб. наук. праць. 2007. Вип. 38. С.143-147.
8. Терещук М.М. Різновиди республіканської форми правління: порівняльна характеристика. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*: зб. наук. праць. 2006. Вип. 33. С. 72-78.

Тема 18

Правовий статус особи, народу, держави

Питання для самостійного опрацювання:

1. Поняття права як загальносоціального явища.
2. Держава і правовий статус особи.
3. Суспільство, особа, держава.

Вирішити завдання:

Завдання 1

Поясніть, що таке правовий статус особи. Які основні права та обов'язки передбачає цей статус для громадянина?

Завдання 2

Охарактеризуйте правовий статус народу в сучасних державах. Як він визначає суверенітет та політичну участь?

Завдання 3

Розгляньте правовий статус держави. Яким чином цей статус визначає її міжнародні відносини та внутрішнє управління?

Завдання 4

Як правовий статус особи змінюється в залежності від її правового положення (наприклад, громадянин, іноземець, біженець)? Які права та обов'язки він передбачає?

Завдання 5

Поясніть, чому правовий статус народу є важливим для розвитку державності. Як це впливає на самовизначення та права національних меншин?

Література:

1. Бобровник С.В. Загальна теорія права: академічний курс. К.: Юрінком Інтер, 2021. 576 с.
2. Кельман М. С. Загальна теорія права : підручник. Херсон: ОЛДІ-плюс, 2020. 742 с.
3. Коваль В. Л. Теорія держави і права: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 350 с.
4. Крижановський А. Ф., Крестовська Н. М., Матвєєва Л. Г., Скуріхін С. М., Іванчук В. Є. Загальна теорія права та держави: навчально-методичний посібник. Київ: СУЕМ, 2022. 240 с.
5. Кудрявцев В. Л. Теорія держави і права: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2005. 375 с.
6. Марчук В. М., Петришин О. В. Теорія держави і права: підручник. Київ: КНЕУ, 2019. 300 с.
7. Терещук М.М. Актуальні питання відповідальності уряду в сучасних республіках. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2014. №30. С. 51-54.
8. Терещук М.М. Інститут відповідальності глави держави в парламентських монархіях. *Часопис Київського університету права*. 2006. № 2. С. 56-59.

Тема 19

Реалізація норм права. Правозастосування

Питання для самостійного опрацювання:

1. Використання норм права.
2. Виконання приписів норм права.
3. Дотримання норм права.

4. Засоби забезпечення належної реалізації права.
5. Застосування норм права як особлива форма його реалізації.
6. Юридичні колізії і способи їх вирішення.

Вирішити завдання:

Завдання 1

Поясніть, що таке реалізація норм права. Які основні етапи включає цей процес?

Завдання 2

Охарактеризуйте поняття правозастосування. Як воно відрізняється від інших форм реалізації норм права, таких як правотворчість або правова охорона?

Завдання 3

Як правозастосування впливає на практичне здійснення прав та обов'язків громадян? Наведіть приклади правозастосування в Україні.

Завдання 4

Перерахуйте основні форми правозастосування. Як різні органи державної влади здійснюють правозастосування на різних рівнях?

Завдання 5

Поясніть, які труднощі можуть виникати при реалізації норм права. Як їх можна подолати через ефективне правозастосування?

Література:

1. Гетьман В. Ф. Теорія держави і права: підручник. 4-те вид. Львів: Літера ЛТД, 2017. 380 с.
2. Каткова Т.Г. Теорія держави і права : навчальний посібник у визначеннях і таблицях. К.: Право, 2020. 96 с.
3. Коваль В. Л. Теорія держави і права: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 350 с.

4. Лісовський П.М., Лісовська Ю.П. Теорія права: стан і перспективи. К.: Університет «Україна», 2022. 208 с.
5. Рабінович П.М. Основи теорії та філософії права: навч. посібник. Львів: Видавництво ЛОБФ «Медицина і право», 2021. 256 с.
6. Скакун О. Теорія права і держави: підручник. 5-те вид. Київ: Атіка, 2020. 450 с.

Тема 20

Тлумачення норм права

Питання для самостійного опрацювання:

1. Поняття і необхідність тлумачення права.
2. Сутність тлумачення-з'ясування, тлумачення-роз'яснення.

Вирішити завдання:

Завдання 1

Поясніть, що таке тлумачення норм права. Чому воно є важливим для правової системи?

Завдання 2

Охарактеризуйте основні методи тлумачення норм права. Які з них є найбільш поширеними в юридичній практиці?

Завдання 3

Як тлумачення норм права впливає на правозастосування? Наведіть приклади, коли від правильного тлумачення залежало рішення суду.

Завдання 4

Які види тлумачення існують в правовій системі? Розгляньте відмінності між офіційним і неофіційним тлумаченням.

Завдання 5

Поясніть, чому іноді тлумачення норм права може призводити до змін у правовій практиці. Які проблеми можуть виникнути через неоднозначність тлумачення правових норм?

Література:

1. Бобровник С.В. Загальна теорія права: академічний курс. К.: Юрінком Інтер, 2021. 576 с.
2. Коваль В. Л. Теорія держави і права: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 350 с.
3. Марчук В. М., Петришин О. В. Теорія держави і права: підручник. Київ: КНЕУ, 2019. 300 с.
4. Петришин О. В., Скуріхін С. М. Теорія держави і права: підручник. Харків: ХНУ, 2015. 320 с.
5. Терещук М.М. Позитивна юридична відповідальність в публічному праві: теоретичний аналіз. *Молодий вчений*. 2016. №7 (34). С. 268-271.
6. Терещук М.М. Юридична відповідальність: теоретико-правовий аналіз. *Jurnalul juridic national: teorie și practică*. 2015. №2. С. 18-21.

Тема 21

Правова і правомірна поведінка. Правопорушення. Юридична відповідальність

Питання для самостійного опрацювання:

1. Обставини, що виключають юридичну відповідальність.
2. Підстави звільнення від юридичної відповідальності.
3. Необхідна оборона і крайня необхідність.
4. Презумпція невинуватості як гарантія прав людини та громадянина.
5. Юридична відповідальність і державний примус.

Вирішити завдання:

Завдання 1

Поясніть, що таке правова поведінка. Як вона відрізняється від правомірної поведінки?

Завдання 2

Охарактеризуйте основні ознаки правопорушення. Як правопорушення пов'язане з порушенням правових норм?

Завдання 3

Які види правопорушень існують в правовій системі? Наведіть приклади кожного виду правопорушення.

Завдання 4

Що таке юридична відповідальність? Які основні форми юридичної відповідальності існують в Україні?

Завдання 5

Поясніть, як правова поведінка сприяє підтримці правопорядку. Як юридична відповідальність впливає на поведінку осіб у суспільстві?

Література:

1. Бобровник С.В. Загальна теорія права: академічний курс. К.: Юрінком Інтер, 2021. 576 с.
2. Гетьман В. Ф. Теорія держави і права: підручник. 4-те вид. Львів: Літера ЛТД, 2017. 380 с.
3. Коваль В. Л. Теорія держави і права: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 350 с.
4. Крижановський А. Ф., Крестовська Н. М., Матвєєва Л. Г., Скуріхін С. М., Іванчук В. Є. Загальна теорія права та держави: навчально-методичний посібник. Київ: СУЕМ, 2022. 240 с.
5. Марчук В. М., Петришин О. В. Теорія держави і права: підручник. Київ: КНЕУ, 2019. 300 с.
6. Сухонос В.В. Теорія держави і права : підручник. К.: Університетська книга, 2023. 544 с.

Тема 22

Законність. Правопорядок

Питання для самостійного опрацювання:

1. Конституційні гарантії законності.
2. Суспільний та правовий порядок.
3. Сутність правопорядку, його характерні риси.
4. Структура, функції та принципи правопорядку.
5. Взаємозв'язок правопорядку і законності.
6. Законність, правопорядок і дисципліна.

Вирішити завдання:

Завдання 1

Поясніть, що таке законність. Чому важливо дотримуватись принципу законності для функціонування держави та суспільства?

Завдання 2

Охарактеризуйте основні ознаки правопорядку. Як забезпечення правопорядку впливає на стабільність у державі?

Завдання 3

Які основні принципи законності існують в Україні? Як вони реалізуються в повсякденному житті громадян?

Завдання 4

Розгляньте взаємозв'язок між законністю і правопорядком. Як порушення законності може призвести до порушення правопорядку в суспільстві?

Завдання 5

Поясніть, як забезпечення правопорядку сприяє розвитку правової культури в державі. Яку роль у цьому відіграють органи правопорядку?

Література:

1. Кельман М. С. Загальна теорія права : підручник. Херсон: ОЛДІ-плюс, 2020. 742 с.
2. Крижановський А. Ф., Крестовська Н. М., Матвєєва Л. Г., Скуріхін С. М., Іванчук В. Є. Загальна теорія права та держави: навчально-методичний посібник. Київ: СУЕМ, 2022. 240 с.

3. Лісовський П.М., Лісовська Ю.П. Теорія права: стан і перспективи. К.: Університет «Україна», 2022. 208 с.
4. Петришин О. В., Матвєєва Л. Г., Іванчук В. Є. Теорія права і держави: підручник. Київ: Атіка, 2023. 420 с.
5. Петришин О. В., Скуріхін С. М. Теорія держави і права: підручник. Харків: ХНУ, 2015. 320 с.
6. Скакун О. Теорія права і держави: підручник. 5-те вид. Київ: Атіка, 2020. 450 с.

Тема 23

Правосвідомість. Правова культура

Питання для самостійного опрацювання:

1. Правовий нігілізм, причини його виникнення, форми, вплив на стан режиму законності, реалізацію та забезпечення прав і свобод громадян.
2. Правові погляди і принципи.

Вирішити завдання:

Завдання 1

Поясніть, що таке правосвідомість. Як вона відображає ставлення особи до права та правових норм?

Завдання 2

Охарактеризуйте основні складові правосвідомості. Які з них є найбільш важливими для формування правової поведінки громадян?

Завдання 3

Яка роль правової культури в розвитку суспільства? Як правова культура сприяє забезпеченню законності та правопорядку?

Завдання 4

Розгляньте взаємозв'язок між правосвідомістю та правовою культурою. Як вони взаємодіють між собою і впливають на правову поведінку громадян?

Завдання 5

Поясніть, чому важливо підвищувати рівень правосвідомості та правової культури серед населення. Які заходи можна застосувати для цього?

Література:

1. Каткова Т.Г. Теорія держави і права : навчальний посібник у визначеннях і таблицях. К.: Право, 2020. 96 с.
2. Кельман М. С. Загальна теорія права : підручник. Херсон: ОЛДІ-плюс, 2020. 742 с.
3. Лісовський П.М., Лісовська Ю.П. Теорія права: стан і перспективи. К.: Університет «Україна», 2022. 208 с.
4. Петришин О. В., Матвєєва Л. Г., Іванчук В. Є. Теорія права і держави: підручник. Київ: Атіка, 2023. 420 с.
5. Скаун О. Теорія права і держави: підручник. 5-те вид. Київ: Атіка, 2020. 450 с.
6. Сухонос В.В. Теорія держави і права : підручник. К.: Університетська книга, 2023. 544 с.

Тема 24

Правове регулювання і його механізм

Питання для самостійного опрацювання:

1. Правове регулювання як владний вплив держави з допомогою всіх юридичних засобів на суспільні відносини з метою їх розвитку.
2. Індивідуальні юридичні приписи, правовідносини, акти реалізації норм права.
3. Місце і роль держави у функціонуванні механізму правового регулювання відносин.

4. Механізм правового регулювання як система засобів правового впливу на всі суб'єкти суспільного життя, формування їхньої правової поведінки.

Вирішити завдання:

Завдання 1

Поясніть, що таке правове регулювання. Яке його значення для забезпечення правопорядку та стабільності в суспільстві?

Завдання 2

Охарактеризуйте основні елементи механізму правового регулювання. Які органи та інструменти забезпечують реалізацію правових норм?

Завдання 3

Як взаємодіють правові норми та механізм правового регулювання для досягнення бажаних результатів у суспільстві?

Завдання 4

Розгляньте роль нормативно-правових актів у правовому регулюванні. Як ці акти формують механізм правового впливу на поведінку громадян?

Завдання 5

Поясніть, чому важливо, щоб механізм правового регулювання був ефективним. Які проблеми можуть виникнути, якщо цей механізм не працює належним чином?

Література:

1. Кельман М. С. Загальна теорія права : підручник. Херсон: ОЛДІ-плюс, 2020. 742 с.
2. Крижановський А. Ф., Крестовська Н. М., Матвєєва Л. Г., Скуріхін С. М., Іванчук В. Є. Загальна теорія права та держави: навчально-методичний посібник. Київ: СУЕМ, 2022. 240 с.
3. Марчук В. М., Петришин О. В. Теорія держави і права: підручник. Київ: КНЕУ, 2019. 300 с.

4. Петришин О. В., Матвеева Л. Г., Іванчук В. Є. Теорія права і держави: підручник. Київ: Атіка, 2023. 420 с.
5. Скакун О. Теорія права і держави: підручник. 5-те вид. Київ: Атіка, 2020. 450 с.
6. Сухонос В.В. Теорія держави і права : підручник. К.: Університетська книга, 2023. 544 с.

Тема 25

Правові системи світу

Питання для самостійного опрацювання:

1. Іноземне законодавство, різновиди правових систем, римське та канонічне право - першопричини появи компаративістського (порівняльного) правознавства.
2. Напрямки розвитку (школи) порівняльного права.
3. Порівняльно-історичне, історико-філософське правознавство та "Вільне право".
4. Порівняльне право як метод вивчення права і напрям сучасної юридичної науки.
5. Значимість порівняльного правознавства для юридичної теорії і практики.
6. Порівняльне правознавство як ефективний засіб забезпечення досконалості національного права.

Вирішити завдання:

Завдання 1

Поясніть, що таке правова система. Які основні функції виконує правова система в суспільстві?

Завдання 2

Охарактеризуйте основні типи правових систем світу. Які з них найбільш поширені та які основні риси кожної з них?

Завдання 3

Розгляньте різницю між романо-германською та англосаксонською правовими системами. У чому полягають їхні основні відмінності?

Завдання 4

Як в мусульманських правових системах організовано правове регулювання? Які основні джерела права використовуються в таких країнах?

Завдання 5

Поясніть, чому важливо вивчати правові системи інших країн. Як це допомагає у порівняльному правознавстві та міжнародних відносинах?

Література:

1. Бобровник С.В. Загальна теорія права: академічний курс. К.: Юрінком Інтер, 2021. 576 с.
2. Гетьман В. Ф. Теорія держави і права: підручник. 4-те вид. Львів: Літера ЛТД, 2017. 380 с.
3. Каткова Т.Г. Теорія держави і права : навчальний посібник у визначеннях і таблицях. К.: Право, 2020. 96 с.
4. Коваль В. Л. Теорія держави і права: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 350 с.
5. Кудрявцев В. Л. Теорія держави і права: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2005. 375 с.
6. Лісовський П.М., Лісовська Ю.П. Теорія права: стан і перспективи. К.: Університет «Україна», 2022. 208 с.

Тестові завдання

1. Яка з наведених дефініцій найбільш точно відображає сутність права?

- А) Система норм, встановлених державою та забезпечених примусовою силою
- Б) Сукупність релігійних норм і традицій суспільства
- В) Система моральних норм, що регулюють поведінку особи

Г) Засіб управління економікою

2. Основними ознаками права є:

А) Гнучкість, демократичність, стабільність

Б) Системність, нормативність, загальнообов'язковість

В) Динамічність, індивідуальність, неписані норми

Г) Договірний характер, індивідуальний підхід

3. Що є складовими системи права?

А) Правотворчість, правопорядок

Б) Галузі права, інститути права, норми права

В) Кодекси, нормативно-правові акти, правозастосовні акти

Г) Закони, підзаконні акти

4. До якого виду систематизації законодавства належить створення кодексів?

А) Інкорпорація

Б) Консолідація

В) Кодифікація

Г) Уніфікація

5. Що відрізняє правові норми від інших соціальних норм?

А) Вони завжди встановлюються державою

Б) Вони не є обов'язковими

В) Вони діють лише в межах релігійних організацій

Г) Вони не мають санкцій

6. До яких соціальних норм НЕ належать правові норми?

А) Релігійні

Б) Звичаєві

- В) Корпоративні
- Г) Адміністративні

7. Що є основною формою правотворчості?

- А) Створення судових прецедентів
- Б) Прийняття нормативно-правових актів
- В) Юридична консультація
- Г) Договір між приватними особами

8. Який орган в Україні має виключне право на прийняття законів?

- А) Президент України
- Б) Кабінет Міністрів України
- В) Верховна Рада України
- Г) Конституційний Суд України

9. Основною ознакою нормативно-правового акту є:

- А) Разовий характер
- Б) Загальнообов'язковість
- В) Винесення конкретного рішення у справі
- Г) Наявність підпису посадової особи

10. Який вид актів містить індивідуальні приписи?

- А) Закони
- Б) Підзаконні акти
- В) Нормативно-правові акти
- Г) Правозастосовні акти

11. Що є обов'язковим елементом правовідносин?

- А) Законодавчий акт
- Б) Правоздатність

- В) Санкція
- Г) Юридичний факт

12. Юридичні факти поділяються на:

- А) Фактичні та правові
- Б) Позитивні та негативні
- В) Події та дії
- Г) Реальні та умовні

13. Який елемент НЕ входить до структури правового статусу особи?

- А) Правоздатність
- Б) Обов'язки
- В) Громадянство
- Г) Політичний режим

14. Основою правового статусу держави є:

- А) Її міжнародний авторитет
- Б) Суверенітет
- В) Кількість громадян
- Г) Територія

15. Яка форма реалізації права передбачає активну поведінку суб'єкта?

- А) Використання
- Б) Виконання
- В) Дотримання
- Г) Застосування

16. Який орган здійснює правозастосування в кримінальному судочинстві?

- А) Президент

- Б) Суд
- В) Кабінет Міністрів
- Г) Прокуратура

17. Що означає офіційне тлумачення норм права?

- А) Його дають лише суди
- Б) Воно здійснюється будь-яким юристом
- В) Його можуть надавати компетентні органи
- Г) Воно є обов'язковим для виконання

18. Способи тлумачення норм права включають:

- А) Буквальний, розширений, обмежувальний
- Б) Договірний, імперативний, диспозитивний
- В) Конституційний, судовий, нормативний
- Г) Політичний, соціальний, історичний

19. Що відрізняє правомірну поведінку від правопорушення?

- А) Вона відповідає правовим нормам
- Б) Вона тягне за собою санкції
- В) Вона є підставою для юридичної відповідальності
- Г) Вона карається законом

20. Види юридичної відповідальності включають:

- А) Кримінальну, дисциплінарну, матеріальну, моральну
- Б) Адміністративну, кримінальну, цивільну, дисциплінарну
- В) Судову, виконавчу, організаційну, фінансову
- Г) Конституційну, процесуальну, деліктну, договірну

21. Законність – це:

- А) Сукупність усіх законів держави

- Б) Обов'язковість виконання законів усіма суб'єктами права
- В) Сукупність норм адміністративного права
- Г) Відсутність правопорушень у суспільстві

22. Що є основною ознакою правопорядку?

- А) Дотримання лише міжнародних договорів
- Б) Встановлення законності та правомірної поведінки
- В) Виконання лише підзаконних актів
- Г) Відсутність судової відповідальності

23. Основними елементами правосвідомості є:

- А) Правові знання, правові погляди, правові переконання
- Б) Законність, судовий процес, юридична відповідальність
- В) Конституція, законодавчі акти, судові рішення
- Г) Соціальні, моральні та релігійні норми

24. Високий рівень правової культури суспільства сприяє:

- А) Посиленню політичної боротьби
- Б) Зростанню правопорушень
- В) Стабільності правопорядку
- Г) Зниженню правової активності громадян

25. Які стадії охоплює механізм правового регулювання?

- А) Правотворчість, реалізація норм права, юридична відповідальність
- Б) Вибори, правозастосування, громадський контроль
- В) Законодавча ініціатива, судова реформа, укладання договорів
- Г) Політична боротьба, адміністративне регулювання, контроль

26. Який з наведених елементів не входить до механізму правового регулювання?

- А) Правові норми
- Б) Фінансові санкції
- В) Юридичні факти
- Г) Активна правова діяльність суб'єктів

27. До романо-германської правової системи належать:

- А) США, Велика Британія, Канада
- Б) Франція, Німеччина, Італія
- В) Китай, Японія, Південна Корея
- Г) Саудівська Аравія, Іран, ОАЕ

28. Основною ознакою англосаксонської правової системи є:

- А) Пріоритет писаного закону
- Б) Судовий прецедент як основне джерело права
- В) Домінування релігійного права
- Г) Використання соціалістичних норм

29. До основних джерел права в Україні належать:

- А) Судові рішення, доктрини юристів
- Б) Нормативно-правові акти, правові звичаї, міжнародні договори
- В) Політичні заяви, партійні програми
- Г) Конфесійні документи, релігійні тексти

30. Що є головним джерелом права в ісламській правовій системі?

- А) Судовий прецедент
- Б) Конституція держави
- В) Коран і сунна
- Г) Закони, прийняті парламентом

31. Яка з наведених ознак є обов'язковою для юридичної

відповідальності?

- А) Добровільне виконання санкцій
- Б) Наявність правопорушення
- В) Відсутність примусу
- Г) Усна домовленість про покарання

32. До якої галузі права належить дисциплінарна відповідальність?

- А) Цивільного
- Б) Адміністративного
- В) Трудового
- Г) Кримінального

33. Які основні функції виконує юридична відповідальність?

- А) Покарання, відшкодування збитків, профілактика правопорушень
- Б) Контроль за політичними процесами, облік населення
- В) Регулювання економічних питань, фінансовий контроль
- Г) Збільшення повноважень державних органів

34. Що є підставою для притягнення особи до юридичної**відповідальності?**

- А) Намір вчинити правопорушення
- Б) Факт вчинення правопорушення
- В) Незгода з рішенням суду
- Г) Наявність конфлікту між сторонами

35. Які види юридичної відповідальності існують в Україні?

- А) Політична, ідеологічна, адміністративна
- Б) Кримінальна, адміністративна, цивільна, дисциплінарна
- В) Соціальна, моральна, матеріальна
- Г) Судова, виконавча, законодавча

36. Чим кримінальна відповідальність відрізняється від адміністративної?

- А) Кримінальна передбачає більш суворі санкції та судовий розгляд
- Б) Адміністративна відповідальність передбачає лише усне попередження
- В) Кримінальна відповідальність застосовується лише до неповнолітніх
- Г) Адміністративна відповідальність застосовується тільки судами

37. Яка з форм правореалізації передбачає активну поведінку суб'єкта?

- А) Виконання
- Б) Використання
- В) Дотримання
- Г) Ігнорування

38. Яка форма реалізації права здійснюється через владну діяльність компетентних органів?

- А) Дотримання
- Б) Виконання
- В) Правозастосування
- Г) Використання

39. Що є основною метою правореалізації?

- А) Формальне існування законів
- Б) Перетворення норм права в реальні правовідносини
- В) Посилення ролі державного примусу
- Г) Виключно захист правопорушників

40. До яких форм правореалізації належить добровільне виконання договірних зобов'язань?

- А) Виконання

- Б) Дотримання
- В) Правозастосування
- Г) Санкціонування

ОРІЄНТОВНІ ТЕМИ ЕСЕ

1. Вплив правової культури на розвиток суспільства.
2. Правова держава: теорія та практика.
3. Еволюція прав людини в історії права.
4. Роль судової влади у забезпеченні законності.
5. Порівняльний аналіз правових систем різних країн.
6. Місце і роль Конституції в правовій системі держави.
7. Вплив глобалізації на національні правові системи.
8. Теорія правового позитивізму: критичний аналіз.
9. Права національних меншин у міжнародному праві.
10. Роль правосвідомості у забезпеченні правопорядку.
11. Правові аспекти захисту інтелектуальної власності.
12. Вплив технологічного прогресу на правову систему.
13. Теорія соціальної справедливості у праві.
14. Поняття та функції правової відповідальності.
15. Проблеми кодифікації законодавства в сучасному світі.
16. Правові аспекти захисту екологічних прав.
17. Роль правових інститутів у розвитку демократії.
18. Взаємозв'язок між правом і мораллю у регулюванні суспільних відносин.
19. Теорія правових норм та їх застосування.
20. Проблеми правозастосування у сучасному праві.
21. Правове регулювання економічних відносин у ринковій економіці.
22. Теорія природного права: історичний розвиток та сучасні підходи.
23. Роль міжнародного права у забезпеченні миру і безпеки.
24. Вплив правової культури на формування правової свідомості громадян.
25. Проблеми правового регулювання цифрових технологій.

26. Роль правозастосування у забезпеченні правопорядку.
27. Взаємозв'язок між правовою системою та політичною системою держави.
28. Порівняльний аналіз інституту юридичної відповідальності у різних правових системах.
29. Теорія правовідносин та її значення для правознавства.
30. Вплив правових реформ на розвиток правової системи.
31. Поняття та значення правового статусу особи у міжнародному праві.
32. Проблеми правового регулювання праці в умовах глобалізації.
33. Роль правових механізмів у забезпеченні екологічної безпеки.
34. Поняття та значення правової політики у формуванні правової системи.
35. Вплив міжнародного права на розвиток національних правових систем.
36. Теорія правового реалізму: основні положення та критика.
37. Проблеми правового регулювання сімейних відносин у сучасному суспільстві.
38. Роль правових принципів у формуванні законодавства.
39. Теорія правових актів: основні положення та значення.
40. Поняття та значення правової ідентичності у сучасному суспільстві.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ІСПИТУ

1. Теорія держави як наука: предмет, методи та функції.
2. Взаємозв'язок теорії держави з іншими юридичними науками.
3. Основні підходи до визначення поняття держави.
4. Визначення правової держави.
5. Теорії походження держави і права.
6. Основні функції держави.
7. Визначення та принципи верховенства права.
8. Поняття правової культури.
9. Поняття та види правових систем.
10. Система права та її основні елементи.

11. Джерела права: поняття та види.
12. Структура правової системи.
13. Правові норми: поняття та елементи.
14. Види правових норм за змістом.
15. Правотворчість як діяльність органів держави.
16. Правозастосування та його види.
17. Визначення правової свідомості.
18. Правові відносини: поняття та ознаки.
19. Юридичні факти та їх класифікація.
20. Визначення та види правопорушень.
21. Правова відповідальність: поняття і види.
22. Правова поведінка: поняття і типи.
23. Особливості правозастосовчої діяльності.
24. Теорія державного суверенітету.
25. Законність і правопорядок: поняття та зв'язок.
26. Конституційна влада та її взаємодія з іншими гілками влади.
27. Поняття та сутність державної влади.
28. Форми держави: устрій та форма правління.
29. Види правових актів та їх класифікація.
30. Принципи демократії та їх застосування.
31. Правовий статус особи в правовій системі.
32. Спільні і відмінні риси правових систем.
33. Теорії правового реалізму.
34. Теорія нормативізму.
35. Роль міжнародного права у внутрішньому праві держави.
36. Інтерпретація норм права: поняття і види.
37. Тлумачення законодавства органами держави.
38. Дія норм права в часі, просторі і за суб'єктами.
39. Проблеми правової інтеграції в контексті глобалізації.
40. Правові засади державної служби в Україні.

- 41.Державні органи: поняття, функції, структура.
- 42.Форма держави як засіб організації влади.
- 43.Розмежування компетенцій різних гілок влади.
- 44.Теорія соціального контракту.
- 45.Право і мораль: взаємозв'язок та відмінності.
- 46.Політичні права та їх забезпечення.
- 47.Теорія розподілу влади.
- 48.Судова влада: поняття, роль, організація.
- 49.Конституція як основний правовий акт держави.
- 50.Правова охорона навколишнього середовища.
- 51.Поняття правового нігілізму.
- 52.Теорія правових норм в контексті соціальної філософії.
- 53.Система прав людини в контексті міжнародного права.
- 54.Державний контроль і нагляд.
- 55.Поняття правового примусу.
- 56.Юридична відповідальність за порушення прав і свобод людини.
- 57.Теорії справедливості в правовій науці.
- 58.Порівняльно-правовий аналіз правових систем світу.
- 59.Співвідношення прав і свобод людини з державним суверенітетом.
- 60.Механізм реалізації прав людини в сучасному правовому суспільстві.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧА

Контроль знань з дисципліни завершується заліком та складається з двох блоків планових заходів:

- 1) поточний контроль знань здобувачів;
- 2) підсумковий контроль знань здобувачів.

Поточний контроль включає тематичне оцінювання та модульний контроль.

Тематичне оцінювання аудиторної та самостійної роботи здобувачів здійснюється на основі отриманих ними поточних оцінок за усні та письмові відповіді з предмету, самостійні, практичні та контрольні роботи.

Поточний контроль за виконанням ІНДЗ здійснюється відповідно до графіку виконання завдання.

Оцінювання поточної роботи здобувача протягом семестру проводиться за трьома основними напрямками (об'єктами контролю):

- 1) систематичність та активність роботи на семінарських заняттях;
- 2) виконання завдань для самостійного опрацювання;
- 3) виконання модульних завдань.

Результати оцінювання поточної роботи здобувача в семестрі є підставою для допуску його до складання заліку.

Модульний контроль проводиться у формі комп'ютерного тестування.

Кількість отриманих балів з кожного виду навчальних робіт за різними формами поточного контролю виставляється здобувачам у журнал академічної групи та електронний журнал після кожного контрольного заходу.

Підсумковий контроль навчальної діяльності здобувачів здійснюється у формі заліку за результатами поточного контролю (тематичного оцінювання, виконання ІНДЗ та модульного контролю) і не передбачає обов'язкової присутності здобувачів. Результати оприлюднюються в журналі академічної групи до початку екзаменаційної сесії.

Засоби оцінювання результатів навчання

Оцінка за лекційне заняття виставляється за активність здобувача в дискусії, якість конспекту.

Оцінку на практичному занятті здобувач отримує за виконані задачі, командні проекти, зроблені доповіді, презентації, реферати, есе, активність під час дискусій.

Під час модульного та підсумкового контролю засобами оцінювання результатів навчання з дисципліни є стандартизовані комп'ютерні тести в системі БНАУ Moodle.

Поточний контроль успішності здобувачів вищої освіти здійснюється за чотирирівневою шкалою – «2», «3», «4», «5».

***Критерії оцінювання результатів навчання
за чотирирівневою шкалою***

Бали	Критерії оцінювання
«Відмінно»	Отримують за роботу, в якій повністю і правильно виконано завдання. Водночас здобувач вищої освіти має продемонструвати вміння аналізувати і оцінювати явища, факти і процеси, застосовувати наукові методи для аналізу конкретних ситуацій, робити самостійні висновки, на основі яких прогнозувати можливий розвиток подій і процесів, докладно обґрунтувати свої твердження та висновки.
«Добре»	Отримують за роботу, в якій повністю і правильно виконано 75 % завдань. Водночас здобувач вищої освіти виявляє навички аналізувати і оцінювати явища, факти і події, робити самостійні висновки, на основі яких

	прогнозувати можливий розвиток подій і процесів та докладно обґрунтувати свої твердження та висновки.
«Задовільно»	Отримують за роботу, в якій правильно виконано 60 % завдань. При цьому здобувач вищої освіти не виявив вміння аналізувати і оцінювати явища, факти та недостатньо обґрунтував твердження та висновки, недостатньо певно орієнтується у навчальному матеріалі.
«Незадовільно»	Отримують за роботу, в якій виконано менш як 60 % завдань. При цьому здобувач вищої освіти демонструє невміння аналізувати явища, факти, події, робити самостійні висновки та їх обґрунтувати, що свідчить про те, що здобувач не оволодів програмним матеріалом.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни виставляється за 100-бальною шкалою. Вона обчислюється як середнє арифметичне значення (САЗ) всіх отриманих здобувачем оцінок з наступним переведенням їх у бали за такою формулою:

$$\text{БПК} = \frac{\text{САЗ} \times \text{max ПК}}{5},$$

де *БПК* – бали з поточного контролю; *САЗ* – середнє арифметичне значення усіх отриманих здобувачем оцінок (з точністю до 0,01); *max ПК* – максимально можлива кількість балів з поточного контролю.

Відсутність здобувача на занятті у формулі приймається як «0».

Шкала оцінювання успішності здобувачів вищої освіти

За 100- бальною	За шкалою ECTS	За національною шкалою	
		іспит	залік

шкалою			
90–100	A	Відмінно	Зараховано
82–89	B	Добре	
75–81	C		
64–74	D	Задовільно	
60–63	E		
35–59	FX	Незадовільно (незараховано) з можливістю повторного складання	
1–34	F	Незадовільно (незараховано) з обов’язковим повторним вивченням	

Розподіл балів, що присвоюється здобувачам вищої освіти за підсумкового контролю «залік»

Види робіт	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Модульний контроль	ІНДЗ	Загальний бал
Максимально можлива к-сть балів	10	30	10	40	10	100

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Нормативна база:

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Про Кабінет Міністрів України : Закон України від 27.02.2014 р. № 794-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18>
3. Про центральні органи виконавчої влади : Закон України від 17.03.2011 р. № 3166-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3166-17>
4. Про місцеве самоврядування : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>

5. Про місцеві державні адміністрації : Закон України від 09.04.1999 р. № 586-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14>
6. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>
7. Про громадські об'єднання : Закон України від 22.03.2012 р. № 4572-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>
8. Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 р. № 889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19>

Базова література:

1. Бобровник С.В. Загальна теорія права: академічний курс. К.: Юрінком Інтер, 2021. 576 с.
2. Гетьман В. Ф. Теорія держави і права: підручник. 4-те вид. Львів: Літера ЛТД, 2017. 380 с.
3. Каткова Т.Г. Теорія держави і права : навчальний посібник у визначеннях і таблицях. К.: Право, 2020. 96 с.
4. Кельман М. С. Загальна теорія права : підручник. Херсон: ОЛДІ-плюс, 2020. 742 с.
5. Коваль В. Л. Теорія держави і права: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 350 с.
6. Крижановський А. Ф., Крестовська Н. М., Матвєєва Л. Г., Скуріхін С. М., Іванчук В. Є. Загальна теорія права та держави: навчально-методичний посібник. Київ: СУЕМ, 2022. 240 с.
7. Кудрявцев В. Л. Теорія держави і права: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2005. 375 с.
8. Лісовський П.М., Лісовська Ю.П. Теорія права: стан і перспективи. К.: Університет «Україна», 2022. 208 с.
9. Марчук В. М., Петришин О. В. Теорія держави і права: підручник. Київ: КНЕУ, 2019. 300 с.

- 10.Петришин О. В., Матвеева Л. Г., Іванчук В. Є. Теорія права і держави: підручник. Київ: Атіка, 2023. 420 с.
- 11.Петришин О. В., Скуріхін С. М. Теорія держави і права: підручник. Харків: ХНУ, 2015. 320 с.
- 12.Рабінович П.М. Основи теорії та філософії права: навч. посібник. Львів: Видавництво ЛОБФ «Медицина і право», 2021. 256 с.
- 13.Скакун О. Теорія права і держави: підручник. 5-те вид. Київ: Атіка, 2020. 450 с.
- 14.Сухонос В.В. Теорія держави і права : підручник. К.: Університетська книга, 2023. 544 с.

Додаткова література:

1. Антошкіна В.К. Правова природа результатів тлумачення норм. *Публічне право*. 2019. № 3(35). С. 119–125.
2. Горбатюк О.М. Розвиток правової культури в сучасному українському суспільстві. *Форум права*. 2017. № 2. С. 26–33.
3. Єсімов С.С. Законність нормативно-правових актів як елементів механізму правового регулювання. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. Серія юридична. 2017. Вип. 2. С. 15–23.
4. Климчук М.М. Правова культура як умова культивування принципу верховенства права в Україні. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Юридичні науки. 2016. № 850. С. 49–54.
5. Клочко М. Джерела походження та способи творення юридичних термінів України. *Вісник Академії правових наук України*. 2009. № 4(59). С. 223–230.
6. Кравчук М.В. Принцип законності обмеження прав і свобод людини і громадянина. *Право і суспільство*. 2020. № 3. С. 75–81.
7. Крусян А. Конституційна юстиція та конституційні перетворення в Україні. *Український часопис конституційного права*. 2016. № 1. – С. 5–15.

8. Макарова О.В., Крилова Ю.І. Проблеми формування правової культури в українському суспільстві. *Право*. 2015. Вип. 30. С. 104–110.
9. Максимов С.І. Українська правова культура: ціннісний вимір. *Вісник Академії правових наук України*. 2011. № 3. С. 15–25.
10. Мельник М.І. Правова культура та державотворення: особливості кореляції в сучасній Україні. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2018. № 2. С. 45–50.
11. Мінченко М.І. Особливості сучасної інтерпретації категорії «законність». *Держава і право*. Юридичні науки. 2013. Вип. 59. С. 63–69.
12. Палешніков Є.С. Доктринальне тлумачення норм права в судовій практиці. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. Серія: Філософія, філософія права, політична наука, соціологія. 2013. № 3. С. 931–938.
13. Переш І. Є. Соціологічні теорії походження права. *Наукові конференції Ужгородського національного університету*. 2022. С. 45–48.
14. Савенко М. Д. Сутність та способи інтерпретації права. *Публічне право*. 2020. № 3(39). С. 360–366.
15. Савенко М.Д. Класифікація принципів тлумачення норм права. *Наукові записки НаУКМА*. Юридичні науки. 2013. Т. 133. С. 65–69.
16. Самофалов Л.П., Самофалов О.Л. Правореалізація та правовідносини: лінії взаємозв'язку. *Науковий вісник Сіверщини*. Серія: Право. 2021. №3(11). С. 45–52.
17. Терещук М.М. Історичні аспекти становлення юридичної відповідальності в публічному прав. *Науковий вісник херсонського державного університету*. 2015. №1 (3). С. 41-45.
18. Терещук М.М. Позитивна юридична відповідальність в публічному праві: теоретичний аналіз. *Молодий вчений*. 2016. №7 (34). С. 268-271.
19. Терещук М.М. Юридична відповідальність: теоретико-правовий аналіз. *Jurnalul juridic national: teorie și practică*. 2015. №2. С. 18-21.

- 20.Трихліб К.О. Генезис та розвиток терміну-поняття «право». *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2013. № 6-2, том 1. С. 51–54.
- 21.Хаустова М.Г. Верховенство права – як основоположний принцип правової системи України в умовах модернізації. *Теорія і практика правознавства*. 2018. № 2. С. 53–60.
- 22.Шевченко Л. А. Принцип верховенства права: історія становлення. *Збірник наукових праць ХНПУ імені Г. С. Сковороди «Право»*. 2020. №32. С. 23–28.
- 23.Юхимюк О.М. Функції правозастосовного тлумачення норм права. *Університетські наукові записки*. 2011. № 4. С. 91–96.

Інформаційні ресурси

1. Верховна Рада України — <http://www.rada.gov.ua>
2. Президент України — <http://www.president.gov.ua>
3. Кабінет Міністрів України — <http://www.kmu.gov.ua>
4. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського — <http://www.nbuv.ua>
5. Національна юридична бібліотека — http://irbis-nbuv.gov.ua/info_law.html

Методичні вказівки для практичних занять і самостійного вивчення навчальної дисципліни «Теорія держави і права» для здобувачів спеціальності 081 «Право» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Терещук Микола Миколайович

Комп'ютерний набір: М.М. Терещук

Підписано до друку _____

Сектор оперативної поліграфії РВІКВ БНАУ 09117,
м. Біла Церква, Соборна площа, 8/1; тел. 3-11-01